

Uhani, prstani in druga bižuterija otrok v vrtcu – prepoved ali modna zapoved?

mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik

V stalnem tematskem sklopu Šolstvo in pravo vam avtor mag. Domen Petelin s svojimi prispevki poskuša odgovoriti na številna odprta vprašanja s področja šolskega prava. Glede želenih vsebin prihodnjih prispevkov ali dilem glede vsakokratnega aktualnega prispevka se na avtorja lahko obrnete preko elektronskega naslova petelin.domen@gmail.com.

Pred časom sta se name skoraj istočasno obrnili dve ravnateljici vrtcev iz dveh različnih koncev Slovenije z zelo podobnim vprašanjem na temo nošenja uhanov, prstanov in drugih okraskov (v nadaljevanju: nakit) otrok v vrtcu. V enem izmed vrtcev so imeli v ta namen vzorec izjave, ki jo je starš, ki je želel in vztrajal, da ima njegov otrok v vrtcu nakit, podpisal in s tem (kakor) prevzel (popolno) odgovornost, če se njegovemu otroku kaj zgodi v vrtcu zaradi nakita. V drugem od vrtcev so imeli nasproti mamo deklice, ki ni dovolila, da bi zaposleni vrtca sami odstranili uhane njeni hčerki, saj bi po njenem mnenju s tem neposredno posegli v njeno telo.

Pravne podlage in prav(n)e rešitve

Zaman bi iskali (in našli) kakšno konkretno pravno normo o tem vprašanju v Zakonu o vrtcih, Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ali katerem drugem zakonskem predpisu, zato kot prvi korak toplo priporočam sprejem ali posodobitev internega pravilnika o varnosti otrok v vrtcu, v katerem jasno, določeno, konkretno in normativno uredite predmetno materijo.

Vsak interni pravilnik o varnosti otrok v vrtcu določa postopke, ukrepe in načine ravnanj ter aktivnosti, s katerimi se zagotavlja varnost otrok, njihovega zdravja in življenja ter njihovega počutja v času bivanja v vrtcu. Pravilnik mora opredeljevati tudi ukrepe pri sprejemu otrok v vrtec, ukrepe pri dnevnem prihajanju v vrtec in odhajanju iz vrtca, ukrepe za varnost otrok v igralnici, ukrepe za varnost otrok na igrišču oziroma izven vrtca in dolžnosti staršev pri zagotavljanju varnosti otrok.

V večini pravilnikov je navedeno, da je vsak delavec vrtca dolžan in osebno odgovoren za varnost otrok v vrtcu. Pri opravljanju svojega dela z otroki je delavec dolžan opravljati svoje naloge tako, da je izključena nevarnost za otrokovo zdravje in življenje. Strokovni delavci in osebe, ki jih nadomeščajo, so odgovorni za varnost otrok ves čas bivanja otrok v vrtcu. Njihova

dolžnost je nenehno bdeti nad otroki in zagotavljati, da otroci niso nikoli sami.

V pravilniku bi naj bilo zapisano, da mora strokovni delavec vrtca, ki sprejme otroka, ob njegovem sprejemu otroku odvzeti vse predmete, ki bi lahko ogrozili varnost otroka samega ali varnost drugih otrok. Starše otroka je potrebno opozoriti na posledice nošenja takšnih predmetov in od njih zahtevati, da otroku onemogočijo prinašanje ali posest le-teh.

Nikakor ne priporočam rešitve, ki jih imajo nekateri vrtci v svojih pravilnikih, da v primeru, ko starši vztrajajo pri nošenju nakita svojega otroka, podpišejo izjavo (ali drug dokument) o prevzemu odgovornosti. Teoretično bi bilo sicer možno – k sreči v Sloveniji na to temo še ni sodne prakse –, da bi starši nase prevzeli odgovornost pri morebitni poškodbi svojega otroka v vrtcu ob nošenju nakita, kakor tudi ob morebitni izgubi nakita, ne morejo pa prevzeti odgovornosti za poškodbo ali smrt drugih otrok zaradi nakita svojega otroka.

Vrtec je namreč odgovoren za varnost vseh otrok ves čas bivanja otrok v vrtcu in ne more preložiti odgovornosti za morebitno poškodbo ali smrt (drugih) otrok na (druge) starše. Strokovni delavec vrtca bi moral na prvem roditeljskem sestanku seznaniti starše o stvareh, ki pomenijo potencialno nevarnost za varnost, zdravje ali življenje otroka oziroma drugih otrok (ostri predmeti, zdravila, žvečilni, nakit, vezalke, vrvice na oblekah, šali ...).

Starši otrok so dolžni spoštovati navodila/pravilnik vrtca, ki se nanašajo na varnost otrok v vrtcu, ter bi morali pripeljati v vrtec zdravega otroka, brez stvari in predmetov, ki bi lahko ogrozili njegovo zdravje oziroma zdravje in varnost drugih otrok. Na podlagi navedenega bi morali starši na zahtevo strokovnega delavca, ki sprejme otroka v dnevno varstvo, odvzeti otroku predmete in stvari, ki bi lahko bile nevarne za njihovega otroka ali druge otroke.

Starše, zlasti tiste, ki bi vztrajali pri nošenju nakita svojega otroka v vrtcu, je potrebno posebej opozoriti, da se pri skrbi za varnost vrtec ne more omejevali zgolj na starost in zrelost njihovega otroka, ampak na vse otroke v vrtcu, tudi tiste najmlajše, ki dajejo še vse stvari v usta, saj na ta način raziskujejo svojo okolico. Ob morebitni izgubi majhnega predmeta (uhan, prstan, bonbon, kovanec itd.) obstaja – kakršnakoli že je – verjetnost, da če bo izgubljeni predmet prvi odkril enoletni, enoinpolletni otrok, da bo šel predmet lahko takoj v usta. Posledice si lahko vsak zamišlja in kakršnakoli opravičila (ali pisne izjave staršev) bi bile zaman. Posledice so namreč lahko usodne.

Zadušitve naj bi bile poleg prometnih nezgod in utopitev glavni vzrok za smrtne poškodbe majhnih otrok. Najpogostejše se zadušijo s hrano in različnimi drobnimi predmeti.

Zaradi vsega navedenega ima vrtec kot izvajalec javne službe za predšolsko vzgojo vso pravico (in obveznost), da sprejme ustrezne ukrepe za zaščito in varnost vseh otrok, ki so vključeni v vrtec, in ne dovoli prinašanja majhnih predmetov v vrtec. Izjave staršev o prevzemu odgovornosti so brezpredmetne in brez pravne teže, saj bi bil vrtec ob poškodbi ali smrti otroka – navkljub podpisani izjavi staršev – objektivno odgovoren za nastalo škodno posledico, zato ne sme dopustiti staršem, da njihovi otroci prinašajo majhne predmete v vrtec. Seveda ne gre zanikati dejstva, da so petletni otroci že toliko stari, zreli in odgovorni, da ne dajejo več majhnih stvari v usta, ne moremo pa mimo dejstva, da se kakšen predmet na poti v vrtec ali skupino (na območju vrtca) lahko izgubi in roma v usta mlajšega otroka.

Po 49. členu Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja sodita med pristojnosti ravnatelja nalogi organiziranja, načrtovanja in vodenja vrtca ter odgovornost za uresničevanje pravic otrok, torej tudi pravice do varnosti in varnega okolja, kar je nenazadnje izpostavljeno tudi v 2. a členu navedenega zakona. Navedeni pravni določbi sta tako tudi pravni podlagi za sprejem pravilnika o varnosti otrok, poleg tega ne moremo spregledati načela, določenega v 3. členu Zakona o vrtcih, da je predšolska vzgoja v vrtcih sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja, ki poteka po načelih avtonomnosti, strokovnosti in odgovornosti zaposlenih. Če strokovni aktiv vrtca (na čelu z ravnateljem kot odgovorno osebo vrtca) presodi, da nek majhen predmet (lahko) predstavlja nevarnost za druge otroke, so avtonomni pri strokovni odločitvi, kaj lahko predstavlja nevarnost za (druge) otroke. Temeljna naloga vrtcev je, med drugim (2. člen Zakona o vrtcih), pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, pri tem pa je eno izmed temeljnih izhodišč zagotovo skrb (in ukrepi) za varnost otrok v času bivanja v vrtcu.

Obveznost vrtcev kot izvajalcev javne službe predšolske vzgoje pri skrbi za varnost predstavlja tudi najbolj pomemben mednarodni pravni akt, to je Konvencija ZN o otrokovih pravicah, ki v 3. členu določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki otrokove koristi (nedvomno skrb za zdravje in življenje) glavno vodilo, da mora biti otroku zagotovljeno takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo, in da morajo ustanove, službe in zavodi, odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagoditi pravne norme, ki so jih predpisale pristojne oblasti, še posebej na področju varnosti in zdravja. Države podpisnice Konvencije ZN o otrokovih pravicah so se zavezale, da bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami poškodb.

Pri iskanju pravnih podlag se morda za konec lahko opremo tudi na določbe Obligacijskega zakonika, ki škodo v 132. členu opredeljuje tudi kot povzročitev telesnih bolečin (nepremoženjska škoda), pri čemer je s 133. členom določeno, da vsakdo lahko zahteva od drugega, da odstrani vir nevarnosti, od katerega grozi njemu ali nedoločenemu številu oseb večja škoda, ter da se vzdrži dejavnosti, iz katere izvira vznemirjanje ali škodna nevarnost, če nastanka vznemirjanja ali škode ni mogoče preprečiti z ustreznimi ukrepi.

Poseg v telo?

Kako bi morali ravnati zaposleni v primeru, da starši uhanov svojemu otroku ne želijo odstraniti sami in kakšna je ustrezna pravna podlaga ob odvzemu nakita otroku s strani zaposlenih? Pravno podlago predstavljajo zgoraj navedeni predpisi, delavci vrtca pa morajo, kot to izhaja iz določb Zakona o delovnih razmerjih, upoštevati navodila in interne akte delodajalca. Poleg tega je vsak delavec vrtca osebno odgovoren za varnost otrok v vrtcu. Pri opravljanju svojega dela z otroki je delavec dolžan opravljati svoje naloge tako, da je izključena nevarnost za otrokovo zdravje in življenje, ne moremo pa mimo delavčevih delovnopравnih obveznostih, po katerih delavec vrtca, ki krši določbe delodajalčevih navodil oz. pravil, ne glede na to, ali je do posledic prišlo ali bi lahko nastopile, stori hujšo kršitev delovne dolžnosti.

Pri morebitnem začasnem odvzemu uhanov in drugega nakita ne gre za nikakršen poseg v telo, ampak gre pri tem zgolj za izvajanje dolžnostnega ravnanja zaposlenih pri skrbi za splošno varnost vseh otrok. Vsekakor pa je od strokovne presoje zaposlenih v vrtcu odvisno, da pretehtajo in se odločijo, ali je nakit nevaren za (vse) otroke in ali naj morebitna prepoved velja za vse otroke v vrtcu ali zgolj za otroke, ki so razporejeni v oddelke prvega starostnega obdobja, ali se odločijo kako drugače. Zakonskih določb o tem ni, tako da je potrebno to urediti na ravni vsakega vrtca posebej.